

Polscy uczniowie osiągają wysokie wyniki w międzynarodowych badaniach wiedzy środowiskowej i obywatelskiej, jednak ich postawy wobec ochrony środowiska są bardziej zróżnicowane. Czwartoklasiści z Polski uzyskali najwyższy wynik w zakresie wiedzy środowiskowej wśród krajów Unii Europejskiej uczestniczących w badaniu TIMSS 2023. Jednocześnie polskie szkoły podstawowe, w porównaniu z placówkami w innych krajach, nie kładły silnego nacisku na kwestie ochrony środowiska. Takie ustalenia przedstawiono w raporcie Instytutu Badań Edukacyjnych - Państwowego Instytutu Badawczego.

Raport „Edukacja na rzecz rozwoju zrównoważonego środowiskowo. Polskie szkoły podstawowe i ich uczniowie na tle międzynarodowym”, opublikowany w 2026 r., przedstawia wyniki analiz opartych m.in. na badaniach ICCS 2022 i TIMSS 2023. Obejmują one wiedzę środowiskową i obywatelską uczniów, ich postawy wobec środowiska, a także kompetencje i działania nauczycieli oraz dyrektorów szkół. Uwzględniono również dostępność materiałów edukacyjnych.

Wysokie wyniki polskich uczniów

W badaniu TIMSS 2023 polscy uczniowie klas czwartych uzyskali najwyższy wynik w pomiarze wiedzy środowiskowej spośród krajów Unii Europejskiej uczestniczących w badaniu. Dobre rezultaty osiągnęli również ósmoklasiści w badaniu ICCS 2022, mierzącym wiedzę obywatelską, w tym dotyczącą rozwoju zrównoważonego środowiskowo. Spośród 20 krajów uwzględnionych w porównaniach istotnie wyższe wyniki odnotowano jedynie w dwóch.

Poziom wiedzy uczniów był zróżnicowany w zależności od ich sytuacji społeczno-ekonomicznej i miejsca zamieszkania. Większą wiedzę środowiskową i obywatelską wykazywali się uczniowie z rodzin o wyższym statusie społeczno-ekonomicznym oraz mieszkańcy dużych miast.

Wśród czwartoklasistów nie stwierdzono znaczących różnic między wiedzą środowiskową dziewcząt i chłopców. Natomiast w ósmej klasie dziewczęta osiągały lepsze średnie wyniki w zakresie wiedzy obywatelskiej, obejmującej również zagadnienia rozwoju zrównoważonego środowiskowo.

Postawy wobec ochrony środowiska

Polscy uczniowie generalnie pozytywnie odnoszą się do ochrony środowiska i dostrzegają potrzebę podejmowania działań na jego rzecz. Porównania międzynarodowe pokazują jednak różnice w podejściu do poszczególnych zagadnień. Czwartoklasiści z Polski w mniejszym stopniu niż ich rówieśnicy z pozostałych badanych krajów uznają ochronę środowiska za ważną wartość.

Uczniowie często deklarują podejmowanie codziennych działań prośrodowiskowych, przede wszystkim oszczędzanie energii i wody. Pod tym względem pozytywnie wyróżniają się na tle innych krajów. Rzadziej angażują się natomiast w przedsięwzięcia wymagające większej aktywności lub współpracy z innymi osobami.

Polscy ósmoklasiści wyrażają poparcie dla działań na rzecz środowiska. Jednocześnie 62% z nich zgadza się ze stwierdzeniem, że rządy powinny koncentrować się bardziej na ochronie środowiska niż na wspieraniu wzrostu gospodarczego. Jest to najniższy odsetek wśród wszystkich krajów uczestniczących w badaniu.

Szczególnie zróżnicowane są opinie uczniów dotyczące zmiany klimatu. Młodzież posiadająca większą

wiedzę obywatelską oraz pochodząca z rodzin o wyższym statusie społeczno-ekonomicznym znacznie częściej postrzega ją jako poważne zagrożenie dla przyszłości świata.

Różnice występują również między dziewczętami a chłopcami. Dziewczęta częściej deklarują troskę o środowisko, podejmowanie działań prośrodowiskowych oraz gotowość do angażowania się w nie w przyszłości.

Edukacja środowiskowa w polskich szkołach

Znaczna część dyrektorów i nauczycieli szkół podstawowych dostrzega znaczenie edukacji na rzecz rozwoju zrównoważonego środowiskowo. Polskie szkoły podejmują działania w tym zakresie, również we współpracy z podmiotami zewnętrznymi.

Jednocześnie odpowiedzi uczniów wskazują, że w porównaniu z innymi krajami polskie szkoły podstawowe nie kładły silnego nacisku na zagadnienia ochrony środowiska. Znaczna część realizowanych dotychczas przedsięwzięć była wynikiem oddolnej inicjatywy i zaangażowania poszczególnych nauczycieli lub dyrektorów, a nie podejścia systemowego.

Istotnym zagadnieniem pozostaje przygotowanie kadry pedagogicznej. Analiza literatury i wywiady pogłębione wskazują, że system kształcenia nauczycieli w Polsce nie zapewnia odpowiedniego przygotowania do prowadzenia skutecznej edukacji na rzecz zrównoważonego rozwoju oraz edukacji klimatyczno-środowiskowej, w tym zajęć terenowych.

Oferta placówek doskonalenia nauczycieli w tym obszarze jest ograniczona, szczególnie w zakresie edukacji klimatycznej i terenowej. Dostępne formy doskonalenia mają ponadto częściej charakter okazjonalny niż stały. Dużym wyzwaniem dla wielu nauczycieli będzie również prowadzenie interdyscyplinarnej edukacji klimatycznej oraz zintegrowanego nauczania przyrody.

Potrzeba wsparcia nauczycieli i wymiany doświadczeń

Ważnym elementem edukacji środowiskowej jest dostęp do odpowiednich materiałów dydaktycznych. Chociaż istnieje wiele wartościowych i bezpłatnych zasobów, nauczyciele mogą mieć trudności z szybkim odnalezieniem materiałów o zweryfikowanej jakości, aktualnych i zgodnych z nową podstawą programową.

Zidentyfikowano również zapotrzebowanie na poradniki wspierające integrację treści międzyprzedmiotowych, prowadzenie edukacji terenowej oraz wdrażanie dobrych praktyk prośrodowiskowych w szkołach.

Jednym z proponowanych rozwiązań jest stworzenie platformy umożliwiającej wymianę materiałów edukacyjnych, dobrych praktyk i informacji pomiędzy szkołami oraz podmiotami zewnętrznymi.

Publikacja dostępna jest [tutaj](#)

Źródło: IBE